

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Сёз кьурулуш бёлюмню айнытыуну, федерал программаланы толтурууну юсюнден баргъанды

Москвада КъМР-ни Башчысы **Казбек Коковну** бла РФ-ни кьурулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министри **Ирек Файзуллинни** ишчи тюбешулер болгъанды. Аны кезиунде сёз кьурулуш бёлюмню айнытыуну, «Жашау журтла эмда шахардагы болум» миллет проекте кирген федерал программаланы толтурууну юсюнден баргъанды. Андан сора да, коммунал инфраструктураны жангыртууну амаллары сюзюлгендиле.

Ирек Файзуллин Къабарты-Малкъарда быйылны беш айында хайырланьргъа берилген жашау журтланы саны былтырны ол кезиунден эсе 44 процентге аслам болгъанын белгилегенди. «Энди баш борчладан бирине жашау журтла-коммунал мюлкню ишин жангыча кьурау саналады. Ол толтурулса, жангы объектле сюерге эмда адамларыбызны тынгылы юйле бла жалчытыргъа кьолубуздан келликди», – дегенди.

Республика «Таза суу», «Жашау этерге жарамагъан юйлени азайта баруу», «Шахарда тап болум кьурауна ахча бла жалчытыу», «Стимул» федерал программаланы толтуруугъа тири кьатышады. 2022 жылда «Тынгылы кьурулуш эмда ЖКХ» жаны бла 48 объектни ишлерге эмда жангытыргъа белгиленеди. Ол ишлеге федерал эмда регион бюджетледен 7 миллиард сом чакълы бёлюнюрюкдю. Асламысында битеулю билим бериу, саулуку сакълау, маданият, спорт учрежденияла ишленирикдиле эмда аланы эскилерине ремонт этилликди. «Проектлени толтуруу графикге кёре бардырылады, аны бла бирге этилген

ишлени качестволары бла заманлары кюн сайын тинтиледиле», – дегенди республиканы Башчысы.

«Шахарда тап болум кьурау» регион проектни толтуруу жаны бла Къабарты-Малкъар он алчы субъектни санындады. Республика жашаргъа жарамагъан юйлени азайтыу жаны бла да ол программаны жетишимли толтургъанланы тизмесиндеди. Жангы жашау журтланы саны да ёсе барады, ол санда инфраструктура бла себеплик этиуню хайырындан. «Стимул» федерал проектге кёре да жангы юйле ишленген тийрелеге суу быргъыланы

тартыу да кьыстау барады. Андан сора да, 2023–2024 жыллада «Таза суу» миллет проектге кёре, инфраструктураны игилендириуге регионнга 130 миллион сом жиберилгенди. Ол ахча муниципалитетлеге юлешингенди.

ЖКХ-ны ишин жангыча кьураугъа себеплик этген фонд жашау журтла-коммунал мюлк комплексни объектлерин жангыртууну эмда тюрлендириуню проектлерин жарашдыра турады. Анга быйыл 260 миллион сомдан аслам кьоратыргъа белгиленеди.

Тюбешуню кезиунде Бахсардагы суу ызны кьурулушу кьалай баргъаныны

юсюнден да селешингенди, инфраструктуралы бюджет кредитлеге жангы объектлени кьурулушларын бардырыуну онглары да сюзюлгендиле. Россейни Финансла министрствосу эмда Кьурулуш министрствосу бла этилген келишимлеге кёре, республикага Бахсарда 70-километрлик суу ызны кьурулушуна бёлюнюрюк ахчаны биринчи кесеги жиберилгенди – битеу да 428 миллион сом. Быйыл ол проектни толтуруугъа битеу да миллиард сомдан артык бёлюрге белгиленеди. 2023 жылга да аллай бир берилликди. Зольскда суу ызны экинчи кесегин хайырланьргъа бериу не халда болгъанына да кьаралгъанды, анга республикалы бюджетден ахча бёлюню онглары изленедиле.

Казбек Коков Россей Федерацияны Кьурулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министрствосуну башчыларына инфраструктураны кьурулушун бардырыуда, тап шахар болум кьурауда бирге ишлеу кьыйматлы болгъаны, ала ол жумушланы тамамлаугъа уллу себеплик этгенлер ючюн жюрек ыразылыгын билдиргенди. «Ол болушлукъну хайырындан жашау журтла ишлеуде, бизнесни, эл мюлкню, туризмни айнытыуда узакъ болжаллы инвестиция программала бла байламлы ишлени белгилерге онг чыгъады. Аны уа шёндюгю заманда Къабарты-Малкъарны экономикасына бютюн уллу магъанасы барды», – дегенди регионну Башчысы.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствоосуна пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Бюджет сюзюлгенди, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный сайлангъанды

КъМР-ни Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный кезиуню керуе **Зумакулланы Борис** айырылгъанды. Аны ол кьуллукъгъа КъМР-ни Парламентини жай сессиясыны ахыр жыйылыуунда депутатла бирча кьабыл кёргендиле.

Кенгешде дагыда республикалы законланы уллу кьаууму сюзюлгенди, 2022 жылны биринчи жарымында бюджет кьалай толтурулгъанына кьаралгъанды, кюз арты сессиягъа план да тинтилгенди.

Жыйылыуну спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды. Анга сенатор **Улбашланы Мухарбий**, экономиканы айнытыу министри **Рахайланы Борис**, КъМР-ни Башчысыны Парламентде бла сюд органлада келечиси **Мадина Дышекова**, КъМР-ни прокурору **Николай Хабаров**, Парламент-

де Жамауат советни башчысы **Бечелланы Илияс** эм башчала кьатышхандыла.

Саугъалау

РФ-ни Олимпиадалы комитетини КъМР-де бёлюмюню башчысы **Александр Заруцкий**, жыйылыуда селеше, республиканы жаш тёлүсюню спортха сейири уллу болгъанын, олимпиадалы чемпионларыбыз аланы жетишимлеге кёллендиргенлерин белгилегенди. «Аланы арасында **Мурат Кардановха** хурмет бютюн уллуду. Ол жашчыкьлагъа бла кьызыкьлагъа ариу юлгюдю. Бюгюн да спортну айнытыу жумушлагъа тири кьатышханлай турады», – деп, Мурат Карданов РФ-ни Олимпиадалы комитетини «За заслуги» деген сыйлы белгиси бла саугъаланганын билдиргенди эм аны анга бергенди.

Омбудсмен

КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйни кьуллукъгъа **Зумакулланы Борисни** республиканы Башчысы кёргозгенди.

– Борис Мустафаевич бу кьуллукъда 2007 жылдан бери ишлейди. Аны аты

республикада, андан тышында да белгиледи. Ышаныулукъ уллу болгъанына, сынауна РФ-ни омбудсмени Татьяна Москалькова да аны кандидатурасын кьабыл кёргени да шагъатлыкъ этеди, – дегенди **Мадина Дышекова**.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КъМР-ни 100-жылпыгына 4 бет

Миллет сыйгъа тийишли жырчы

РФ-ни, КъМР-ни да сыйлы артисткасы, КъМР-ни халкъ артисткасы **Таукуланы Галинаны** Къабарты-Малкъарны музыка санатында юлюшюн не бла ёнчелерге боллукъду? Ол ненча жаш адамны кеси келген жолгъа салганын а санап чыкьгъан да кьыйынды.

Сагъышла

Жашау бла бирге кёп зат да башха тюрлю бола барады. Ол санда миллетни ата-бабадан келген тюрлю-тюрлю адетлери да. Сёз ючюн, 20-30 жыл мындан алгъа бардырылгъан таулу тойланы бла бюгюннюгелени башхалыкьларын шарт кёребиз.

Тыш адетле кесибизни киледен аламан нек кёрюнюп кьалдыла?

Бюджет сюзюлгенди, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный сайланганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол Зумакулланы Борисни уруну жолуну юсюнден кыска айтып: «Окьюну бошап, ишге киришкен замандан бююннге дери Борис Мустафаевич кесин не жаны бла да билемли, сынаулу, намыслы адамча кьргюзтгенди», – деп, кьошханды.

Зумакулланы Борис.

Зумакулланы Борисни омбудсменге тийишли болганын айтып, «Справедливая Россия» эмда «Зеленые» партиялары фракцияларыны башчылары **Владимир Кебеков** бла **Сафарби Шхагапосев** селешгендиле.

Алай бла депутатла барысы да бирча Борис Мустафаевични КьМР-ни Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйине кьабыл кьргендиле.

КьМР-ни Конституциясына тийишлиликде, омбудсмен республиканы баш законунда кьуллугун бет жарыкылы толтурургьа

ант этеди. Зумакулланы Борис бу сыйлы кьуллукьга тьртюнчю кере айырылганын айтып: «Тууган Кьабарты-Малкьаргьа энтта жарагьаныма бек ыразыма», – деп республиканы Башчысына, депутатлагьа анга уллу ышаныулукь этгенлери ючюн ыразылыгын айтханды.

Аны Татьяна Егорова да алгьышлагьанды.

Кадрла

Депутатла **Мурат Вороковну** Терк сюд районну 2-чи номерли участкасыны, **Зарема Кешеваны** уа Нальчик сюд округну 13-чю номерли участкасыны жарашдыруучу судьяларына тийишли кьргендиле.

Эсепле

2022 жылны биринчи кварталында республикалы бюджет кьалай толтурулганыны юсюнден финансла министр **Елена Лисун** билдиргенди. Ол кьргюзтген шартлагьа кьере, бюджетни фйдалары 11 миллиард 448 миллион сом болгандыла, ол а жылны планыны 22 проценти тенглиди. Налогдан эм аладан тышында тюшген фйдала 23,5 процентге толтурулгандыла эмда 3 миллиард 167 миллион сом болгандыла.

Кьоранчланы юслеринден айтханда, жылны планы 18,9 процентге толтурулганды эмда 10 миллиард 664 миллион сомдан озганды. Министр аччаны асламы социал магьаналы жумушлагьа кьоратылганын энчи белгилегенди.

Жылны башындан бери коронавируска кьажу жумушлагьа 371 миллион сомдан аслам кьоратылганын да айтханды Елена Лисун. Ол санда 123 миллион сом дарманла сатып алыргьа берилгенди.

Законла

Ол кюн парламентарийле республикалы законларыны проектлерини уллу кьауумун кьабыл кьргендиле. «КьМР-ни бир-бир республикалы законларына тюзетиуле кийириуну эмда бир-бир законлары кьуч-

лери тохтатылганыны юсюнден» законну проекти 1-чи эм 2-чи окьулууда сюзюлгендиле. «КьМР-ни Парламентини депутатыны статусуну юсюнден», «КьМР-де кьырал гражданд кьуллукьланы тизмесини юсюнден», «КьМР-ни Правительствосуну юсюнден» эм башха республикалы законлагьа тюзетиуле кийирилгендиле.

«Иш излегенде чырмаулагьа тюбеген инсанланы бир-бир кьауумларына ишчи жерлеге квотала тохташдырууну юсюнден» закон да эки окьулууда кьабыл этилгенди. Анда сакьатланы ишге алгьанда, уруну жорукьланы тохташдыргьанда низам белгиленди.

«Кабардино-Балкарская правда», «Адыгь

«Жер тюбюнде табийгьат байлыкьланы юсюнден» республикалы законну бир-бир болумлары, «Суу объектлени хайырланыуда эм сакьлауда жумушланы бирге келишдириуну юсюнден» республикалы законну 9-чу статьясы.

КьМР-ни Парламентини бла Санкт-Петербургну Законла чыгьаруучу жыйылыууну араларында бирге ишлеуну юсюнден келишим кьабыл этилгенди.

Дагьыда КьМР-ни Парламентини Болумна тюзетиуле кийирилгендиле. Депутатла кюз арты сессияда ишлерини планына да кьарагьандыла. Контроль эм регламент комитетни башчысы **Кансаланы Еленаны** айтханына кьере, план комитетлени башлам-

псалъэ» эм «Заман» газетлени уставларына редакциялы тюзетиуле да тюзге саналгьандыла.

Бир-бир республикалы законла уа кьучлерин тас этгендиле. Алада белгиленген жорукьла федерал полномочиялагьа берилгенлери бла байламдыла. Ол санда

чылыкьлары бла энтта тюрлендирилрге боллукьду.

Депутатла жай сессияны 1 июльда башаргьа, 29 августда солудан чыгьаргьа оноу этгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Кьоранчланы асламысы – социал магьаналы жумушлагьа

Кьабарты-Малкьарны Правительствосуну кезиулю жыйылыуунда финансла, инфраструктура, туризм, мюлк, культура жаны бла жыйырмагьа жууукь бегимни проектлери сюзюлгендиле. Жыйылыууну Правительствону Председателини биринчи орунбасары Муаед Кунижев бардыргьанды.

Нальчик шахар округну муниципал иелигинден республиканы иелигине талай мюлкню кьечюрюрге оноу этилгенини юсюнден КьМР-ни жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министри **Аслан Тохов** билдиргенди. Ол айтханыча, сьз Мовсисян атлы орамда 2,7-километрлик транспорт объектни, 10,6-гектарлыкь жер участканы эмда 62,3 миллион сом багьасы инфраструктураны юсюнден барады. Алыу-бериу жумушладан сора ол объектле КьМР-ни Жол мюлк управлениясыны бойсунууна кьечюрюлюкьдө. Алай этилгенини хайырындан республиканы жол сетьлерин айнытыргьа ахшы онгла кьураллыкьдыла, деп белгилегенди Тохов.

«КьМР-ни туризм-рекреация комплексин айнытуу» деген кьырал программагьа тюрлениуле кийирилгенини юсюнден курортла эмда туризм министр **Мурат Шогенцуков** хапарлагьанды. Республикада туризм бьлюмню айнытыргьа деп, федерал бюджетден алгьаракьлада 254,5 миллион сом берилгенди. Регион аны юсюне кьошарыкь аччаны елчеми аны бир проценти ту-

тады. Анга кьере сагьынылгьан кьырал программа жангыдан тийишдирилгенди. Дагьыда регионда туризм продуктну юсюнден халкьгьа кенг халда билдириу жумушлагьа бьлюннген ахча туризм инфраструктураны айнытыуу бериледи.

РФ-ни Финансла министрствосу бла жыл сайын социал сфераны бла экономиканы айнытуу эмда финансла бла болумну игилендириу жаны бла этилген келишимге кьере, республика бюджетини кьоранчларын тийишдириу эмда фйдала тюшюрюну кьейитиу жаны бла борчла алады. Аны юсюнден КьМР-ни финансла министри **Елена Лисун** айтханды. Ол билдиргенича, жууукь кезиуде 2023–2025 жыллагьа белгиленген бюджетни жарашдыруу иш башланырыкьды. Аны себепли кьырал финан-

сланы игилендириу программаны болжалы 2025 жылгьа дери созулса тап боллукьду.

Дагьыда жашауда бола тургьан, ол санда налог эмда бюджет законодательствода да, тюрлениулене эсге алып, талай жумушну бирге тийишдирилге керекки. Сьз ючюн, бюджетни толтуруу борчланы арасында энди хайырланылмагьан кесеклерин кетерсе да боллукьду. Аны айтханда, министр налогну ЕНВД тюрлюсю жыйыу тохтатылганын эсге салгьанды. Дагьыда кьырал власть органлары талай борчлары алагьа бойсунган учреждениялагьа берилгенин да туура этгенди. Проектде бюджетден аччаны кьыйматлы кьоратууну, кредит борчлагьа контролну кьучлендириуну, башха жумушланы юслеринден да айтылады.

Программа бардырылып башланганлы, Елена Лисун билдиргенге кьере, республиканы бюджетине 1,5 миллиард сом тюшгенди, аны 871 миллион сому уа кьыйматлы кьоратылганды. Экинчисини юсюнден айтханда, министр ол ахча социал магьаналы эмда эм алгьа этиллик жумушлагьа берилгенин билдиргенди. Анда дагьыда регионну кьырал борчун эмда аны телеуде этилген кьоранчланы азайтыуну юсюнден да айтылады.

Кьурулуш эмда жашау журткоммунал мюлк министри **Алим Бербеков** айтханга кьере, КьМР-ни «Шьндюгю шахар болумну кьурау» деген программасына тюрлениуле кийирилгендиле. Алагьа кьере ресурсла бла жалчытуу кьейитилгенди, республиканы бюджетинден

муниципалитетлени жер-жерли бюджетлерине субсидияла уа жангы жорукьлагьа тийишлиликде берилликдиле. Сьз мында шахар болумну кьурау жаны бла программаланы тамамларгьа себеплик этиуну юсюнден барады.

Саулай айтханда, быйыл сагьынылгьан программаны чеклеринде этиллик жумушлагьа 297,2 миллион сом кьоратыллыкьды. Ол санда 228 миллион чакьлы сомну федерал бюджетден берилдикде, 63,2 миллионну республика кеси, кьалгьан 5,9 миллион сомну уа муниципалитетле кьошарыкьдыла. Жер-жерли бюджетлеге жибериллик субсидияланы юсюнден айтханда уа, аламы елчеми 60,9 миллион сом боллукьду.

Жыйылыуда энтта да талай бегимни проектине кьаралгьанды, ол санда кьырал жумушланы бериу регламентни жарашдырууну, бу айны биринчисинде республиканы тийресинде от тюшюуге кьажу энчи низам кийириуну, КьМР-ни 100-жыллыгыны белгилеу бла байламлы кьууанчы ишлени бардырыргьа субсидияла бериуну юсюнден селешингенди эмда Правительствону алгьыннгы бегимлерини талайына тюрлениуле кийирилгендиле. Дагьыда Донбассда аскер кьазауатха кьатышып жаралы болгьан жерлешлибизни ондурургьа оноулашхандыла. Бу жол аны бла байламлы алты проект кьргюзтюлген эди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Россеини Донбассда бла Украинада бардыра турган энчи аскер операциясыны кыралыбызны кыоркыуусулугун жалчытыуда, ол жерледе мамыр халкыны жашауун сактауда уллу магъанасы болганын айтыр кереклиси болмаз. Аскерчилерибизни жититликтери уа бизни барыбызны да ёхтемлендиреди. Ала битеу кючлерин неонацист кыаумланы кырутургъа, кырал башчыбыз

лерибизни юсюнден студентлеге терс хапарланы жайгъанлагъа жер болмазгъа керекди университетледе деп, алай кырайма.

Энди уа бу проблеманы бир кесек теренирек сюзейик. Кыайдан чыкыгъандыла бизни вузларыбызгъа аллай «преподавательле»? Кертиди, сёз ара университетлени юслеринден барады. Алай алада бизни республикадан, башха регионладан да иги кесек студент окъ-

формация агентство ачандыла, ырыскы бла аланы толусунлай жалчытадыла. Ол болумну эсге ала, озгъан ыйыкыда Кырал Думаны Кыоркыуусулукъну жалчытыу эм коррупциягъа кыажу комитети тыш кыраллыланы юсюнден законопроектге тюрлениуле кийириуню тюзге санагъанды. Ол закон кыабыл этилсе, энди тыш кыраллы агентле вузлада дерсле бераллыкъ туюлду.

Андан сора да, РФ-ни Билим бериу эм илму министерствосу Евросоюзгъа кирген кыраллагъа студентлерибизни стажировкагъа ашыргъан, неа аладан бери окъургъа чакыргъан программаланы жабаргъа деп, университетлерибизге рекомендация кыагъытла ийгенди. Нек дегенде Россеини вузларын Болон системадан кеттергенди, байламлыкъла да ала бла закон халда тохташдырыла барадыла.

Бу болум бла байламлы Уралны кырал юридический университетини ректору В. Бублик былай айтханды: «Западан студентлерибиз башха тюрлю болуп кыайтадыла, ала бизде жюрюген адет-тёреледен ахырда бир жанына кетип, кыралда бола турган политика ишлеге да терс кырайдыла».

Ректорну айтханы бла келиширге боллукъду, нек дегенде Запады мураты аланы жорукълары бла жашаргъа унамагъан кыралыбызны тобукуландырыгъады, аны айныун не амал бла да тыяргъады. Ол муратларына жеталмай эселе да, аз-аздан, жаш тёлубюзню терсине бурургъа алланыдыла. «Демократияны байрагъын бийикге кётюрюрге керекди» дегенни айтып, Россей бла кюрешни тохтау умутлары жокъду. Политика, экономика, маданият, спорт эм башха жаны бла да санкцияланы тохтаусуз кийиргенлей, не да этип, кысаргъа кюрешедиле.

Болсада бююнлюкде кырал халкыны аллында битеу социал борчларын толтурады, миллет башчыбызны рейтинг, Интерфакс агентствону 24 июнда билдиргенине кёре, кюнден-кюннге ёсе барады. Башхача айтханда, Украинада энчи аскер операция башланганда аны жанлы россейлилени 73 проценти болганды. Шёндю Владимир Путинни рейтинг 81,3 процентге чыкыгъанды. Ол а кыралда бирлик кючлене барганыны шартыды. «Бешиччи колоннады» тизгинине сюелип, деменгили кыралыбызны уллу кемесин чайкыалтыргъа кюрешгенлени умутлары толлукъ туюлду. Халкъ асламла, жамауат да тюзлюк жанлыдыла.

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан,
КъМР-де федерал эксперт клубну келечиси.

ЖКХ

Ахшы муратла, шарт борчла

Кырал Советни Президиумуну РФ-ни Президенти кёп болмай бардыргъан кенгешде кырулуш эмда жашау журткоммунал бёлюмлени 2030 жылгъа дери айнытыу жолларыны юсюнден сёлешинген эди. Анга кёре инсанланы жашау болумларын игилендириу, бийик технологиялы эмда конкуренциягъа чыдамлы кырулуш эмда жашау журт-коммунал бёлюмле кырау, төгерекедеги кыудуретге салынган хатаны азайтыу дегенча борчла салынадыла.

Аланы толтуруу муратда Кыабарты-Малкърны Кырулуш эмда жашау журткоммунал мюлк министерствосу «Жашау журтла эмда шахар болум» эм «Экология» миллет проектлени чеклеринде мадарла этеди. Ведомстводан билдиргенлерича, «Кыабарты-Малкърда жашагъанланы жашау журтла эмда коммунал жумушла

бла жалчытыу» деген программагъа тийшилиликде 2021-2025 жыллада 2700 минг квадрат метр ишленирикди.

Тергеулеге кёре «Жашау журтла» регион программаны бардырыгъа 57,4 миллиард сом керек боллукъду. Ол санда 55,7 миллиарды бюджетледен тышында фондладан берилликди. Бу ахча «Мэй» эм «Восточный» микрорайонлада кырулуш ишлеге бёлюнюрюкдю. Ол тийреледе коммунал инфраструктура кыуаргъа деп «Жашау журтла» эм «Таза суу» регион проектлени чеклеринде федерал бюджетден ахча жиберилликди. Алай бла 2022-2025 жыллада суу бла жалчытхан эмда канализация жаны бла 19 объект ишленирикди неа жангыртыллыкъды. Ол жумушлагъа 1,2 миллиард сом кыоратыллыкъды.

Дагыда быйыл эмда келир жыл Бахсанда суу ызыны биринчи кесеги ишленирикди. Анга 2,14 миллиард сом инфраструктура бюджет кредитлени хайырындан мажарыллыкъды.

Министерствода айтханына кёре, болжалы 2019-2023 жылла бла чекленген «Кыабарты-Малкър Республикада жашагъан гражданданы тозурагъан жашау журтладан кёчюрюу» программа быйыл биринчи кварталда окъуна эбине жетдилгенди.

«Жашау этерге жарамгъан журтланы ёлчегин тохтаусуз азайта барыу» деген регион программаны андан ары бардырыу умутда 2022-2025 жыллагъа энчи республикалы программа жарашдырылганды. Анда белгиленген борчлагъа кёре 2025 жылда биринчи сентябрьге кёп фатарлы 19 юйде жашагъан 1823 адам жангы фатарлагъа кёчюрюлюрге керекдиле.

«Шахарда тап болум кырау» программаны хайырындан 2024 жылгъа 216 жамауат тийре эмда 596 арбаз кыуаллыкъды неа тап халгъа келтирилликди.

Энтта да бир мурат экология бла байламлыды. Аллай ат бла бардырылгъан регион проектни чеклеринде кир-кипчик кыяргъа жараулу контейнерле сатып алынадыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Оюм

Бирликни хорлар кюч жокъду

Владимир Путин айтханлай, Украинада демилитаризацияны бла денацификацияны бардырыу бла кюн сайын кюрешедиле жанларын-кыанларын да аямай.

Белгилисича, энчи аскер операцияны баш мураты Донецк эм Луганск халкъ республикалада мамырлыкъны тохташдырыуду. Артыкыда бек Донецк шахарда эм аны төгерегинде элдеде жашагъанла сегиз жылны ичинде украинли неонацистледен зорлукъ кёргенлей турадыла. Аны юсюнден Президентибиз Владимир Путин уллу форумлада кыатлап айтханлай турады, Донбассны халкы жаланда оруслаула болгъанлары, орус тилде сёлеширге сюйгенлери ююн Киевни режиминден аллай бир кезиуню ичинде геноцид сынап тургъанларын.

Кырал Думаны спикери Вячеслав Володин, 27 июнда бардырылгъан парламент тынгылаулада сёлеше, Украинада энчи аскер операциягъа кыатышхан аскерчилерибиз, Россеини халкы арсарсыз ала жанлы болгъанын чыртда ишекли болмазгъа керекдиле деп, алай чертгенди. «Жарсыугъа, дегенди ол, кыралны Сауутланган Кючлери толтургъан борчланы, вузланы бир-бир преподавательлери энчи операцияны магъанасын студентлеге башха тюрлю ангылатыргъа кюрешедиле. Энди алагъа ишлеринден кетерге тошерикди».

Вячеслав Володин бир сёзюнд бурмагъанлай, кеси акъылын тюзюнлей ачыкъ этгенди. Жаш тёлубюзню башларын терсине бурургъа кюрешген «устазла», мен оюм этгеннге кёре, ишден кетгенден сора да, ала бла энчи службаланы келечилери да ишлерге керекдиле. Кырал ишде кафедраны хайырланып, аскерчи-

угъанын эсге алыргъа керекди. Ала ол болмачы хапарланы не ююн эм кыайсы кыралны службаларыны буюруулары бла жайгъанларын да билген кыыйын туюлду.

Энтта да бир шартны сагъыныргъа тийишли кёреме. Россеиден окъургъа баргъан студентлени «ич дунияларын» терсине бурууну, алагъа кыралгъа кыажу ниетлени сингдириуню Американы вузларында кенг эм эрттеден бери хайырланадыла. Эсигизде эсе, кёп жылланы кесин оппозиционерге санап, шёндю уа финанс жаны бла аманлыкъчы ишлени этгени ююн тюрмеде тургъан Александр Навальный АБШ-ны Йель университетинде окъугъанды. Ол вуз дунияда «тюрсюнлю революциялагъа» усталаны хазырлау бла белгиледи. Кыралны тынчлыгъын бузаргъа кюрешгенле кыайдан чыкыгъанларыны юсюнден шартланы дагыда келтирирге боллукъду.

РФ-ни Кыоркыуусулукъ советини башчысы Николай Патрушев быйыл 17 июнда Ереванда ОДКБ-ны кезиуню жыйылуунда былай айтханды: «Америкадан студентлерибиз агитаторла болуп кыайтадыла, ала мында «тюрсюнлю революцияланы» башларгъа хазырдыла. Вашингтон бизни школларыбызда эм вузларыбызда билим бериу системаны тюрлендирирге кюрешеди. Эм иги окъугъан школчуланы бла студентлени тюрлю-тюрлю программала бла кеслерине кыысха курслагъа чакырады. Ала андан кыайтханлай, мында «демократия тюрлениулени» бардырыгъа керекди деп, халкыны кыозгъагъанлай турадыла».

Ол айтханда кёре, арт он жылны ичинде окъуна алгъын Совет Союзгъа кирген республикалада америкалыла кыралгъа бойсунмагъан жюзге жууукъ ин-

КЪАРМАШЫУ

Ток бла жалчытыу игиленирикди

Урван районда Черек ГЭС-ни (гитче)кырулушу былтыр ноябрьде башланганды. Андан бери ол тийреге жолла ишленгенди, ток тартылганды, кырулуш башларгъа хар не да хазыр болганды. Бусагъатда мекямланы мурдорларын жарашдырадыла, станцияны дериация каналы боллукъ жерде ётген газ ызыны башха жанына кёчюре турадыла.

РусГидро компанияны респу-

бликада бёлюмюнде айтханларына кёре, ГЭС-де ишлерик турбиналары бла генераторлары Россеиде предприятияла чыгарлыкъдыла – ала бла келишимле этилгенди.

Бу станция Тёбен Черек кыаумгъа кирип, анда Кыашхатауда, Аушигерде эмда Зарагиде ГЭС-леге кыошулукъду. Ол ючюсюню кючу 155,7 МВт болады, жангы станция уа аны 23,4 МВт-гъа кёбейтирикди. Кеси да бир жыл-

гъа 87 миллион киловатт-сагъат электрокюч берликди.

Черек ГЭС-ни огъары жанында кёлю боллукъ туюлду. Суу а ары сагъынылгъан станцияладан келликди, кеси да юзмеден тазаланып. Ишни ол халда кыуаллыкъгы бу объектни бютюнда хайырлы этерикди.

Объект 2024 жылда хайырланыргъа берилип, ток чыгарып башларыкыды.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

КЪМР-НИ 100-ЖЫЛЛЫГЫНА

РФ-ни, КЪМР-ни да сыйлы артисткасы, КЪЧР-ни халкъ артисткасы Таукенланы Галинаны Къабарты-Малкъарны музыка санатында юлюшон не бла ёнчелерге боллукъду? Ол ненча жаш адамны кеси келген жолгъа салганын а санап чыкъган да кыйынды.

Ол уруш жыллада Къашхатауда уллу юйорде (алты сабий) туугъанды. Атасы, кеси заманына кёре окъуулу Малкъарбий, республикада белгили адам болгъанды – Элбрус районну прокурору. Малкъар халкъ ата журтундан кёчгенде, аны кызы Галинагъа жыл да толмагъан эди.

Андан кыйытп келгенден сора, Бабугентде окъугъанды. 1963 жылда Галина Нальчикде музыка училищеге киргенди. Бир жыл окъугъандан сора, ол къагъытларын Москвада театр искусствону Луначарский атлы институтуна (ГИТИС) музыка комедия факультетини жырчылары хазырлагъан бёлюмюне бергенди. Ол ары чырмаусуз ётгени таулу кызыны фахмусуну шагъатлыгъыды. Анда ол жыллада Лев Лещенко, Владимир Винокур да окъугъандыла.

Аты дунягъа айтылган институтуна Галина 1969 жылда кызыл диплом бла бошагъанды. Андан арысында ол жашауун Нальчикде ол заманда ачылган Музыка театр бла байламлы этгенди. Бюгюн да анда опереттаны артисткасы, солистка-вокалистка болуп ишлеп турады.

Ол жыл окъуна бу сагъынылган театрны сахнасына ол биринчи кере белгили композитор Константин Листовну «Севастопольский вальс» опереттасында Любаша Толмачеваны сыфатын къурап чыкъгъанды. Андан арысында да ол операда кёрюзтгенди хунерин: Леонкаваллону «Паяцы» операсында Недданы, «Молодая гвардияда» Любовь Шевцованы, Зумакулланы Танзиляны чыгъармасына кёре салынган «Верность» операда Аслижанны партияларын жырлагъанды.

Алай а, операны не бек жаратса да, опереттала уа, жарык тепсеулу музыкалы комедия (мюзикл) болуп, Таукенланы Галинаны сахна фахмусун бютюнда бек ачхандыла. Ф.Лоудегенни «Моя прекрасная леди» мюзиклында ол Элиза Дулитлди, И.Штраусну «Цыганский барон» опереттасында Адельни, аны «Летучая мышь» опереттасында уа – Саффини, Р.Канчелини «Проделки ханумы» комедиясында – Ханума, Ф.Легарны «Цыганская любовь» опереттасында – Илона, И.Дунаевскийни «Вольный ветер» дегенинде Стелланы, Д.Модуньону «Чёрный драконунда» – Анжеликаны ойнагъанды, кеп башха сыфатла да къурагъанды.

Аны эстрада жанрда жетишимлери да эсде турурчадыла. Халкъ жырлары аныча жырлагъан тапхан кыйынды. «Минги тау», «Гапалау», «Таукъан», «Улуу Хож», «Алийни жыры», «Сюйгениме барлыкъма» эм башха жырлары Галина Малкъарбиевна айтса, тиширюу къурагъанды деп келеди кёлюнге.

Анга кёре романслары да эсде къаладыла: «Гори, гори, моя звезда», «Ночь светла», «Не пробуждай воспоминаний», «Я ехала домой» эм башхала.

Эстрада жырлары айтханда уа, актрисаны тиз-

месинде ала иги кесекдиле: «Кёгюрчюн» (сёзлери, макъамы да Токумаланы Раяндыла), «Сен да, мен да жашайбыз» (Созайланы Ахмат бла Жеттеланы Мустафир), «Любимая песенка старая» (Макытланы Сафар бла Нихат Османов), «Песня горянки» (Зумакулланы Танзиля бла Билял Каширгов) эм башхала.

Аны бла бирге 2004 жылдан бери Галина Малкъарбиевна Шимал Кавказны искусстволарыны кырал институтуна культура эм искусство колледжинде да ишлейди. Жырчы анда жаш адамлары ауазларын тохташдырыу, жыр айтыу жаны бла юйретеди.

Таукенланы Галина Жабаги Казанко атлы сабийлени эстетика жаны бла юйретиу арада да дерсле

Мулет сыйлы тийишли жырчы

береди. Ол юйретген жашла бла кызла бюгюн халкъыбызны, республикабызны да атын жууукъда, узакълада да айтдырадыла. Сёз ючюн, Къабардокъланы Зухура «Молодые голоса России» деген битеуроссей конкурсда Гран-Приге тийишли болгъанды, «Голос Кавказа» эришиуде да хорлагъанды, Габуланы Зухура жырчылары Наталия Гасташева атлы шималкавказ конкурсунда биринчи болгъанды, Жуболаны Жамбулат «Голос России» атлы халкъла аралы фестивал-конкурсну лауреатыды. Дагъыда Гуртуланы Лейля, Габоланы Зухра, Жаникаланы Элдар, Алчакъланы Артур, Жеттеланы Заур да аны сохталарыдыла.

Галина Малкъарбиевна не заманда да жаш адамлагъа жашау, чыгъармачылыкъ жаны бла да ариу акъыл юйретгенин кыйсы да ыразылыкъ бла айтады. Къайда да жырчылары юйретиуну юсюнден сёз барса, аны аты уллу хурмет бла айтылады. Ма алай жетишимли хайырланады ол билимин, усталыгъын да. Бюгюн аны сохталары кыйда да жырлайдыла, биргесине Музыкалы театрда ишлегенле, кыралны белгили окъуу юйлеринде окъугъанла да бардыла. Республикада, андан тышында да белгили «ААА», «Имам», «Инай» ансамбльлени, малкъар жырлары студиясын къурауда да кыйыны уллуду.

Аны концертлерине жамауат сюйюп жыйылады.

Ол жүреги бла айтхан жырла адамны кёлюне терк жетедиле. Кертисин айтханда, ол тюрлю жырларгъа хар ким да бирча базынмайды, алай ол жырчыны фахмусун сёзсюз кёрюзтген шартды. Жырчыны ол халлы айтыуна халкъ жырларыбыз бир да бек келишедиле. Унутмайма уллу залда Таукенланы Галина «Гапалау» жырлап, халкъны ёрге къобаргъанын. Аны концерти бошалгъандан сора да, кёллери кётюрюлген адамла театрны аллындан кетип къалмай, бир бирлерин тансыкълап сюелгенлери эсимдеди. Баям, аны жырларындан сора адамны жүреги халал болады да, андан.

Жыр искусствогъа ма аллай уллу кыйын салгъаны ючюн берилгендиле анга сыйлы атла: 1976 жылда – КЪМАССР-ни сыйлы артисти, 1982 жылда – РСФСР-ни сыйлы артисти, 2008 жылда – Къарачай-Черкесни халкъ артисти.

Таукенланы Галина иги анады, ыннады. Ол дюгерли жаш, бек фахмулу театр режиссёр Казбек Дзудтагов бла бир юйор къурап, юч сабий ёсдюргендиле. Казбек Каспалатович, жаннетли болсун, бир кере Къулийланы Борис бла бирге кирип, хапар айта тургъанда, юй бийчесини юсюнден: «Мени Галинагъа тубегеним уллу насыпды. Мени аныча киши ангыларыкъ туюл эди. Чыгъармачылыкъ бла кюрешген адамгъа эркинлик да, аланы ангылау да керекдиле, ала болмасала, илхам ёлюп къалады», – деп сагъынган эди.

Таукенланы Галина жамауат жашаугъа тири къатышхан, ариу адамды. Ол «Кавказгъа мамырлыкъ», «Нарт эпос», «Къабарты-Малкъарны адабиятыны эм искусствосуну кюнлери» эм башха фестивалгъа къатышып, къууанчны бютюн да уллу этеди. 2011 жылда «Единая Россия» партиядан Къабарты-Малкъарны Парламентини депутатына айырылгъанды. Анда культура жаны бла, билими бериу эм илму жаны бла да эки комитетде ишлеп тургъанды.

Ол къачан да халкъына къуллукъ этген, адамлыкъ шартларын бийикде тутхан миллет сыйгъа, сюймекликке тийишли адамды, аламаат жырчыды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

МЕДИЦИНА

Биринчи болушлукъ бериу бла алчыланы санында

Къабарты-Малкъар Россейни Саулукъ сакълау министерствосуну порталында «Бек иги практика: саулукъ сакълауу объектлерине тынгылы ремонт этиу» жаны бла белгиленгенди. Юлгюге уа Нальчикде 2-чи номерли шахар поликлиникада тынгылы ремонтну эсеплери келтирилгендиле. Бу мекамгъа кирген 1-чи номерли сабий шахар поликлиника да жангыртылгъанды.

Поликлиникада жылыу, суу быргъыла, терезеле бла эшикле алышындырылгъандыла, полу жангыдан салынганды, от тышгени юсюнден бил-

дирген система да тохташдырылгъанды. Андан сора да, отоуларыны араларында тюрлениуле «аяулу» технологиялары мардаларына кёре этилгендиле. Жукъгъан ауруладан сакъланыуу кыйгъысы да кёрюлгенди.

Эки поликлиника да шёндюгю оборудование эмда ырахатлы мебель бла жалчытылынгандыла. Арбазы да Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны себеплиги бла тапландырылгъанды. Бери келгенле ремонтдан сора мында кеп зат игиленгенин айтадыла: кабинетле да кенг эмда жарык болгъанды-

ла. Медикле да аланы уруну болумлары игиленгенлерин белгилейдиле.

Эки амбулатор бёлюмю баш учрежденияларына да – 2-чи номерли шахар поликлиникагъа бла Республикалы сабий клиника больницагъа – ремонт этиле турады. Биринчисинде ол сентябрьде, экинчисинде уа жылны ахырында бошаллыкъды.

Эсигизге салайыкъ, Къабарты-Малкъар Республика 2021 жылда саулукъ сакълауу биринчи болушлукъ берген бёлюмюню ишин жангыдан къурауу программасын жетишимли бардыргъан 10

регионну санына киргенди эмда РФ-ни саулукъ сакълауу министри Михаил Мурашкодан ыспас тапханды. Ол программагъа кёре республикада РФ-ни Правительствосуну бла Саулукъ сакълауу министерствосуну болушлукълары бла 50 медицина организация ишленгенди, жангыртылгъанды эмда тынгылы ремонт этилгенди. Бюгюнлюкде бирненча уллу проект жашауда бардырыла турады. Ол санда Нальчикде поликлиника бла онкология диспансер, Элбрус посёлкада жангы участка больница да ишлендиле.

- Биринчи болушлукъ бер-

ген бёлюмюню ишин жангыча къурауу хайырындан учреждениеларыбызны ырысхытехника онгларын игилендирге къолдан келгенди. Ара район больницаланы эмда бёлюмлени жангы оборудование, энчи транспорт бла жалчытыу, саулукъ сакълауу информатизациялауу биринчи медицина болушлукъ бериуну бютюн тынгылы тындырыргъа, аны бла хар адам да хайырланырча этерге онг бергендиле, – деп чертгенди КЪМР-ни саулукъ сакълауу министри Рустам Калибатов.

АСЛАНБЕКЛАНЫ Халимат.

БИЛИМ

Хакъсыз жерлеге кьошулгъанды

Кёп болмай Къабарты-Малкъар кыйрал университетни приём бардыруу управлениясыны таматасы, документлени алгъан комиссиясыны жууаплы

сора колледжде окъургъа суйгенле келгендиле. Жаш адамланы асламысы уа аттестатларын алгъанларындан сора 25 июндан келип башлайдыла.

секретары Тимур Табишев ишлерини эсеплери бла шагъырейлендиргенди.

Тёреде болгъаныча, вузда документлени 20 июндан алып башлагъандыла. Биринчи ыйкъда былтыр вузгъа киралмагъанла эм 9-чу классладан

Алай бла бюгюнлюкде очно, заочно, ол санда «Поступи онлайн» суперсервис бла документлерин 700 абитуриент бергенди.

Тимур Арсенович быйыл бирси заманладан иги да кёп бюджет жер

2525 кьураллыгъын да билдиргенди. Ол санда орта профессионал билим бериу программагъа кёре – 870, бакалавриатлагъа – 991 эм магистрлеге – 450 жер. Алай бла бюджет жерле былтырдан 600-ден асламгъа кёп болгъандыла. Аны хайыры бла хар структура бёлюмге кьошакъ жерле берилгендиле.

Документлени алгъан комиссияны келечиси, быйыл магистратура программа бла байламлы кыйматлы направленилагъа: «Информатика и вычислительная техника», «Прикладная математика и информатика», «Физика» эм башхалагъа 115 кьошакъ жер бёлюнгенин да эсге салгъанды.

– Бюгюнню эсеплеге кёре, выпускниклени кёбюсю «Лечебное дело», «Педиатрия», «Стоматология», «Эко-

номика» эм «Юриспруденция», «Архитектура», «Дизайн», «Декоративно-прикладное искусство», «Строительство», «Журналистика» бёлюмлени сайлайдыла. Болсада арт жыллада информация технологияла жанына эс бурганлагъа да кьошула барады. Бютюнда университетде Жалгъан интеллект эм цифралы технологияла жаны бла институт ишлегенли. Ол себепден быйыл ИТ-технологияла жаны бла усталыклагъа иги кесек жаш адам барыр деп бек ышынабыз,- дейди Тимур Табишев.

Эсге сала айтсакъ, КъМКЪУ-ну приём бардыргъан комиссиясы ыйых кюнден сора 9.00 башлап 18.00 сагъатха дери ишлейди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ЖАШ ТЁЛЮ

Окъугъанлары, адеплиликлери бла да айырмалыла

Тейрикьулланы Марат.

Жыл сайын республикада школланы бошاپ, жашауну кенг жолуна атлагъанла мингле бла саналадыла. КъМР-ни Билим бериу эм илму министрствосу билдиргенге кёре, быйыл да 11 классны бошагъанла 4 мингден асламдыла. Аланы араларында миллетибизден биринчи классдан башлап 11-ге дери бир төрт алмай окъугъан кызыла бла жашла да кёп болгъанлары кьууандырады. Аланы бир ненчасы бла танышдыргъа сюебиз.

биринчи жерге чыкыгъанды, 2020-2022 жыллада орус тилден КъМКЪУ бардыргъан шимал-кавказ олимпиадаланы призёруду, «Гимназияны бек иги окъуучусу» деген атны жюриютгенди эм гимназияны окъуучула советини президенти болуп тургъанды.

Марат назму айтыргъа, тюрлю-тюрлю чыгъармаладан юзюклени окъургъа да бек сюеди. Ол жаны бла республика даражалы эришиулеге кьатышып, алчы жерлеге тийишли бола тургъанды. Бир кезиуде школдан сора театр искусствону сайлар акъылы да бар эди. Ким биледи, талай замандан ол жаны бла усталык алыргъа да таукелленирге болур. Хунери барды. Алыкъа уа Санкт-Петербургну кьырал университетине кирир муратлыды.

Хулчаланы Элеонора Нальчикни 6-чы номерли школун бошагъанды. Биринчи классдан башлап ол кьуру бешлеге окъугъанды. Атасы аскерчи болгъаны себепли, Хулчаланы юйюр Волгоградда жашап тургъанды. Бери ала 2019 жылда кечгендиле. Алай кьайда да кьыз окъууна энчи эс бёлгенди. Абадан класслагъа ётгенинден бери медицина жаны бла окъургъа барлыгъын толу биле эди. Аны себепли школ-

дан тышында да, ол окъууда керек боллукъ предметлени теренирек билерге итингенди. Ол кыйыны да бошуна кетмегенди.

Элеонора Санкт-Петербургну медицина институтларындан бирин сайлагъанды. Миллетибизде бу ызы ата-аналарыны оноулары бла угъай, кеслери суйюп тутханла кёп болгъанлары кьууандырады. Нек дегенде, бу усталыкыгъа адам жюреги тартып барыргъа керекди. Элеонора ма аллайладан бириди.

Быйыл Элбрус районну школларын 157 кьыз бла жаш бошагъандыла. Аланы араларында майдалла алгъанла бир заманда да болмагъанча кёп эдиле. Жаш адамларыбызны билимдиле болургъа итинулюккери жылдан-жылгъа ёсе баргъаны бек кьууандырады. Кертиси бла да, айырмалы аттестатла алгъанланы юслеринден толу хапар соргъанымда, аланы хар бирини юсюнден да махтау сёзле айтыла эдиле. Хар райондан да 4-5 окъуучуну юслеринден газетде басмаларыбызны тийишли кёрюп жибергендиле бизге. Алай барысын да басмалар онгубуз болмагъаны себепли, биз бирин сайлагъанбыз. Ол Тырнауузну 6-чы номерли

Жаппуланы Салима.

школун бошагъан **Жаппуланы Салимады**.

Ол тюрлю-тюрлю конкурслагъа тири кьатышып, алада кёп кере хорлагъанды. Сёз ючюн, «Чекчилени жаш шухлары» деген эришиуню регион кезиунюнде Калашниковну автوماتын чачып жыйыуда анга жетген болмагъанды. Дагъыда школну «Жетишим» деген аскер-патриот кьауумуну капитаны болуп тургъанды. Андан тышында да, районну политика жашауна, волонтер кьымылдауну ишине тири кьатышханлай келгенди. Экзаменлерин жетишимли берип, айырмалы аттестат да алгъанды. Салима врач болур муратлыды. Медицианы сайлагъаны уа адамлагъа хайыр келтирирге итинулюгю бла байламлыды.

Черек районну школларындан быйыл 159 жаш адам орта билим алып чыкыгъандыла. Къашхатаучу кьызлагъа бла жашлагъа аттестатларын районну ара маданият куйюнде

Кьулбайланы Алан Чеченланы Джамияны саугъалайды.

бергендиле. Ол кьууанчылы ишге район администрацияны таматасы Кьулбайланы Алан да кьатышхан эди. Сиз кёрген суратда ол **Чеченланы Джамияны** майдал бла саугъалайды.

Джамия айырмалы окъуучуладан бириди. Къачан да школну жашауна тири кьатышханлай келгенди. Аны класс таматасы Хоханаланы Зульфия айтханнга кёре, ол да медицинаны сайлагъанды. Школдача тынгылы окъуса, чынтты врач боллугъуна ишеклик жокъду.

Кертиси бла да, быллай хунерли жаш төлю ёсгени кьууандырады. Аланы ызларындан келгенле да аладан ашхы кёрюмдюле болдурурла деп ийнанабыз. Бюгюнлюкде уа хар бири да, кьайсы ызы сайлагъан эселе да, студентле болуп, муратларына жетсинле. Биз а аланы вузда жетишимлерини юслеринден хапар билдирге не заманда да хазырбыз.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Хулчаланы Элеонора.

Тейрикьулланы Марат Нальчикни 14-чю номерли гимназиясында окъугъанды. Башланган классладан окъуна окъуу юйню жашауна тири кьатышханды. Аны иги окъугъанына алтын майдалы да шагъатлыкъ этеди. Дагъыда ол былтыр Москвада бардырылгъан «Моя законотворческая инициатива» деген битеуроссей конкурсда

Сагъышла

Жашау бла бирге кеп зат да башха тюрлю бола барады. Ол санда миллетни ата-бабадан келген тюрлю-тюрлю адетлери да. Сёз ючюн, 20-30 жыл мындан алгъа бардырылган таулу тойланы бла бюгюннюле-ни башхалыкларын шарт керебиз. Бу кезиуге халкъыбызда бир ненча тёлю ёсюп, кеслери юйор къурарча болгандыла. Алай аланы асламыны алгыннгы къууанчланы, тойланы юслеринден аз да хапарлары жокъду деп, таукел айтырчады. Ала кёрген ресторанла бла кафедедиле.

Тыш адетле кесибизникиледен алаамат нек кёрюнюп къалдыла?

Тойлагъа барыбызга да терк-терк жюрюрге тюшеди. Асламыбыз аланы жаратабыз деп айталлыкъ туюлме. Алада берекет эсленмегинден башлайыкъ. Былайда тюз ангылагъыз. Сёз байлыкъны угъай, тойларыбызда болуучу берекетни юсюнден барады. Хау, халны башха тюрлюсюн билмеген жаш адамладан сурам азды. Битеу бу жумушлагъа абаданла оноу этерге керекдиле деп, мени оюмум алайды.

Сёзсюз, жаш адамланы излемлерине да эс бёлюрге борчлубуз. Не десенг да, ол аланы къууанч кюнлериди. Алай бизни миллетибизде жюрюген жорукъладан бла мардаладан чыкъган кезиулени уа ахырысы бла да къабыл кёрмезге керекди. Сёз ючюн, таулу жаш башха миллетден къыз алады. Сора тоюнда къонакъланы кёллерин алыргъа чакъырылган артистлени араларында шаркъ къыралланы тепсеулени тепсеген тиширюу да бар эди.

Ол абаданла олтурган жерде тепсеп башлайды. Ол тепсеуле къаллайла болганларын барыбыз да билебиз. Аны кийими да къонакъланы бир къауумун уялта эди. Къарыны, киндиги ачылып... Былайда бир соруу тууады: «Малкъар юйор къуралган жерде, тойда бу тюрлю тепсеуле эм адамла неге керекдиле?». Абаданланы да бир бирлеринден уялта, аны бери чакъырмай, къууанчны бардырыр амал жокъму эди?

Жангы «төрелени» юслеринден айтханда, биринчи тизмеде келини бла киеуню тукъумларыны абаданлары болган жерде бирге олтурууларыды. Алгъын киеу той болган кюн болуш юйде турганды. Аны арбазда окъуна кёрюнюп эркинлиги болмаганды. Келин да бетин ачыкъ этгинчи отоундан тышына чыкъмаганды. Къонакъла аны кёрюрге ары жюрюп болгандыла. Бюгюннюкте уа, бирге олтургандан тышында да, ала барып бирге торгну кеседиле. Аны бла келин къайын анасын сыйларга керек болады. Бир-бирле уа, халкъ да къарап тургъанлай, эрлерине да къапдырырга буюкъмайдыла. Неда тойга бирге чыгып тепседиле. Быллай адетге

сыйынмагъан жумушла бир кавказ миллетде да болмагандыла. Алай бюгюннюкте аланы ала барысы да бир бирге ал бермей бардырадыла.

Бизни халкъда жыйын башчыны къуллугъун жашны къаршы жууугъу неда тукъумундан биреу тамамлап болганды. Бюгюннюкте уа ол борчну жырчылары боюнларына салып къойгандыла. Не билейим, ахча тёллей эсем, ол къуллукъну да толтурсун, дейми болурла? Алай ол а бек осал адет болуп, халкъны жашауна синге барады. Кесигиз сагъыш этигиз, шендюю 10-12-жыллыкъ жашчыкъла аны адет-тёре сунуп къоярыкъдыла. Нек дегенде ала башханы кёрмейдиле.

Энди тойланы бардырырга чакъырылган жырчылары юслеринде да тохтайыкъ. Бек биринчиден, багъаланы юслеринден айтыргъа сюеме. Миллетибизден кепле алай къолайлы жашамайдыла. Аллайла уа тойланы кредитле неда ёнкючле алып ётдюредиле. Сора къууанчны ётдюрюрге чакъырылган артистлеге 50-75 минг сомну 5-6 сагъатха чыгарып берирге хазыр болганлары сейир туюлмюдю? Артада: «Бетлери жокъду аллай багъаланы айтып, алай не этгин, сабийинги жюреги жарысын ансы», - деп тохтайдыла.

Кертиси бла да, багъаланы иги кесекге тюшюрселе да боллукъ эдиле. Аладан сора да, жырчылары, къобузчулары, даурбасчылары да санап тебиресенг, ол 130-150 минг сомга жете кетеди. Алагъа мен сурат алычулары къошмайма. Аланы араларында да бардыла болмагъанча кеп хакъ излегенле.

Жаш адамланы юйорленмегенле-

Эки жаны да, ресторанга жыйылып, ким кимни жанындан келгени ангылашынмай, ол не тойду?! Мен ангылагъандан, аны жаланда бир сылтау барды - эришмеклик.

Арт заманда ресторанла жанлыла энтта бир сылтау тапхандыла - жууукъ тиширюула шапалыкъдан арыган этедиле. Анга да амал барды - поварланы бла официантланы чакъырып. Ресторанга къоранчларындан ала къайда учуз келликдиле.

Дагыда тойларыбызда келини баш ауун алыу төре да болмагъанча тюрленгенди. Алгъын малкъар арбазда ол жумушну тукъумдан акъылбалыкъ болмагъан жашчыкъ тамамлай эди. Ол мени кесими да эсимдеди. Бюгюн а, нек эсе да, баш ауну чакъырылган тепсеучюлеге алдырадыла. Хау, жанындан къарасанг, ол жангылыкъ ариу да кёрюне болур, алай адетибизге чюйре келгенини юсюнден а киши да сагъыш этерге сыймейди. Былайда: «Бир тыш эр киши аны башындан жаулукъну нек алыргъа керекди?» - деген соруу кеси аллына тууады.

Болсада иги адетлибизни къоя баргъанлыгыбызга, сый бериуню уа тохтатыргъа киши ашыкъмайды. Аны бютюн кеп къурарга къазауат этедиле. Алай, жашау кёрюгюзтенге кёре, алыкъын биреуню сыйына толу ыразы болган чыкъмагъанды, ол юйорню чачылуудан да сакъламагъанды. Да сора биз, европалы тойланы аман юлгюлерин алып, игилерин а тышында нек къоябыз. Ол дегеним, анда саугъаланы къонакъла жаш адамлагъа этедиле, аланы ал атламлары тынч болсун деп. Бизде уа жаланда жашны жууукъ-ахлусун ыразы этерге излейдиле. Кепле бу жумушлагъа деп кредитле окъуна аладыла. Да сора жылла бла аны да төлеп жашагъандан эсе, «Жууургъанынга кёре аягъынгы узат» деген нарт сёзню заманында эсге тюшюрюп, къууанчны алай ётдюрюрге нек жарамайды?

Шимал-Кавказ республикаланы къайсында да тойлагъа къоранчла болмагъанча уллудула. Ол себепден кепле юйдегили болурга да итинмейдиле. Алай анга чек салыргъа миллетлени абаданларындан къуралган советлени къолларындан келликди. Сёз ючюн, аллай амалны кючу бла Шимал Осетияда эм Чеченде тойлада саугъала кимлеге эм къаллай багъагъа этилирге кереклиси тохташдырылганды. Ол оноула къалай толтурулганларына да контроль этгенле бардыла. Мени акъылыма кёре, бизде да аны юлгюге алып, халкъны абаданлары жыйылып, бир оноугъа келселе неден да тап боллукъду. Бек биринчиден а, хар инсан да адет-төрелерибиз тас бола баргъанларын ангылап, керексиз бир бирге эришиулукден артка турургъа борчлуду.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Проект

Республиканы кюнюне — айбатландырылган тийре

Нальчикде Ленин атлы проспекте Сабий эм жаш тёлю чыгъармачылыкъны юйюню бла Абхазия майданны арасында беш гектар чакълы жер иги кесек заманны бошуна турганды. Сагъынылган участкада он жылла бла ёсген терекле да бардыла. Болсада былайга администрацияны жанындан эс нек бурулмайды деп, кепле соргандыла. Ол санда предпринимательле да. Бютюн да бег а къоншу юйледе

жашагъанла къайгыргъандыла.

Алгъаракълада мэрияда алайда Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгына сквер къураллыкъды деп билдиргендиле. Объект солугъанла тап болурча жангы излемлеге келиширикди - омакъ эм къоркъуусуз боллукъду. Андагы терекле да сакъланырыкъдыла.

Андан сора да, жууукъ заманда Нальчикде жети майдан ишленгенди. Бюгюннюкте ала-

дан бирини къурулушу Кануков орамда барады. Мында темирден төгерек архитектура объект ишленгенди. Аны төгерге бла жаяу жюрюгенлеге жолчукъла, шинтиклеры бла агъачдан жапмала да къураллыкъдыла. Курорт тийредеги жер кеп жылланы эс бурулмай, иги кесеги тозураганды. Былтыр а шахарчыла аны игилендириу жанлы болуп къол кётюрген эдиле. Жамауат аслам хайырланган объектлени игилендириуге ша-

харчыла тири къатышадыла. Скверле къалайлада болурга кереклисин билдиргенлеринден сора да, ишлени барыуларына контроль этедиле.

Жангы паркла бла скверледе ишле быйыл августха боша-лыргъа керекдиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

КИТАПХАНА

Эки халкыны арасында тейри кылышча

Бишкекте чыккан «Ала-Тоо» атлы кыргыз журналны бешинчи номеринде белгили малкяр жазыучу Шауаланы Хасанны анда жашаган кезиюну юсюнден эсгериуери чыккандыла. Ол анда сабийлиги этген таулу жашны кыргыз халкыны жандауурлугуна, кыайгырыууна ыразылыгындан кыралады.

Хасан Кыргызстанны Джала-Абад областыны Сузак районуну Орто-Азия элине кечгюнчюлюкте алты жылы болуп тюшгенди. Ол сабийлиги ата журтдан узакда этген телюденди. Школну анда бошаганды. Биринчи хапарларын, газет очерклерин да анда кыргыз тилде жазганды, «Сталинчи жол», «Сталинчи» газетледе басмалаганды. Таулу жаш «Сталинчи» деген район газетте штатха кирмеген корреспондент болуп турганды.

Белгилисича, ол андан кыайтхандан сора, Бакуда Азербайджан кырал университетни журналистика бөлүмүн бошاپ, «Коммунизмге жол» («Заман») газетде – кырк жылны, «Минги-Тау» журналда да жыйырмадан артык жыл ишлегенди. Бусагыттада солуудады.

Шауаланы Хасан отузга жууук проза китап жазганды. Аланы бир кыаууму орус, кыабарты, азербайджан, тюрк, ингуш, чечен, башкир, черкес, башха тилгеде да кечюрюлгенди. Кыргыз жазыучу Айдарбек Сарманбетов, Шау

улуну «Тузак» повестин ана тилине кечюрюп, алгга «Литература тюркского мира», ызы бла 2018 жылда китап этип чыгарганды. Алай бла сау тюрк дуниясы билгенди, хатасы болмай турганлай, бизни халкыбыз чекмен азапны.

Хасанны «Кюбюрде табылган повестин» татар жазыучу, поэт Рафис Курбанов татар тилге кечюргенди. Ол «Ватан» («Ата журт») деген аты бла Кызаанда 2020 жылда чыкканды.

Бу кюнледе Хасанны эгериуери «Ала-Тоо» журналда басмалагандыла. Аладан жылыу урады десем, ётюрюк айтырык туююлме. Ол «Сабийликни татлылыгындан кыанмагган, ата журтун тас этген жанымы ана жылуууу бла жылытхан кыргыз халкы, сени жүрек тазалыгынгы, баям, жалаанда кёкню бийиклиги, кенглиги бла ёнчелерге боллук болур», – деп, алай башлайды сёзюн.

Андан арысында, тизгин аралагга жүрек жылыуун сала, анда тюбеген ахшы адамланы, Кыргызны асыл жеринде орун тапхан ахлуларын, башха таулуланы да сагынады. Аланы араларында бригаданы аш этиучу, аланы, төрт ёксюзню, тойдуруп турган Мария эже, Орто-Азия колхозну председатели, СССР-ни Баш Советини депутаты, алтын адам Камбаралы Сооранбаев – аны хайырындан ачлыкдан кыйналмагандыла ары тюшгенле, Хасанны колхозну комсомол кыауумуна секретарь этип, жашау

жолгга тюзетген устазы Майлибашев, Жданов атлы колхозну председатели, Социалист Урунууну Жигити Файзулла Тешебаев, башхала да бардыла.

Хасанны аны ёксюзлюк кюнүн жарытхан Торобай акагга бла аны жашы – сабийликден шуёху, кыарындашы дейик, Эргеш Торобоевха да кёп ариу сёз айтылады этген игиликтери ючюн малкяр жазыучуну сёзюнде. 1982 жылда Шауа улу анасыны кыабырына барганда, ол адам Хасанны, аны юйдегиси Розаны да сыйлы кыонакыла этгенди. Анасы Мариямны кыабырына сын таш салыргга болушханды.

Хасан ол сабий жылларында малчыла бла ишлегенде, анга кыайгырып турган таматаланы – Жолболду Тойчиев, Капаш Тойчиевни, аланы аналары Бубайданы – атларын ыразылык бла айтады. Аны школгга кыайтарып, билимни кенг жолуна чыгарган школ директорла Ахмадалы Базаров, Кубат Исаков (ол туудурганды Хасанны жүрегинде адабиятха сыймекликни) да аны жүрегинде энчи жерни туттадыла.

1990 жылда да барганды Хасан Кызаакстанга, бизни Кязимча, белгили кыргыз поэт, акын Тоголок Молдо (Майдымбет Абдыракманов) тууганлы 130 жыл болганын белгилерге. «Манас» аэропортта самолёттан тюшгенинде, кыргызны жылы, татлы хауасы кыуандырганын, аланы асламысы

дунияларын алышсала да, ол ма бу башында сагынылган адамланы тансык ауазларын эшитгенин алайда. Хасан ол кюнледе Фрунзеде Кыулийланы Кыайсын атлы орамда айланганында, аны кёлүн кёкге кётюрген кыуанчын да белгилейди.

Эсни кючу кыалай сейирди! Ма ол жүрек халаллыкдан кыраладыла Хасанны Кыргызстанны юсюнден басмагга Айдарбек Сарманбетов хазырлаган эсгериуери. Аланы «Ала-Тоо» журналда кыргыз тилде чыкканылары уа эки халкыны – малкярлыланы бла кыргызлыланы араларында тартылган тейри кылышча жангы жарык бет алдырады.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

2022 жылда июльда беш ууахты намаз кылыууну заманы

Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюнню чыккган заманы	Тюш намаз	Экинди намаз	Ахшам намаз	Жассы намаз	
1	Байрым кюн	02:41	04:28	12:20	16:23	19:54	21:34
2	Шабат кюн	02:41	04:28	12:20	16:23	19:54	21:34
3	Ыйых кюн	02:42	04:29	12:20	16:23	19:53	21:33
4	Баш кюн	02:43	04:30	12:21	16:23	19:53	21:33
5	Геуюрге кюн	02:44	04:30	12:21	16:24	19:53	21:33
6	Бараз кюн	02:45	04:31	12:21	16:24	19:53	21:33
7	Орта кюн	02:46	04:31	12:21	16:24	19:52	21:32
8	Байрым кюн	02:47	04:32	12:21	16:24	19:52	21:32
9	Шабат кюн	02:48	04:33	12:21	16:24	19:51	21:31
10	Ыйых кюн	02:50	04:34	12:21	16:24	19:51	21:31
11	Баш кюн	02:51	04:34	12:22	16:24	19:50	21:30
12	Геуюрге кюн	02:52	04:35	12:22	16:23	19:50	21:30
13	Бараз кюн	02:53	04:36	12:22	16:23	19:49	21:29
14	Орта кюн	02:54	04:37	12:22	16:23	19:49	21:29
15	Байрым кюн	02:56	04:38	12:22	16:23	19:48	21:28
16	Шабат кюн	02:57	04:39	12:22	16:23	19:47	21:27
17	Ыйых кюн	02:59	04:39	12:22	16:23	19:47	21:27
18	Баш кюн	03:00	04:40	12:22	16:23	19:46	21:26
19	Геуюрге кюн	03:01	04:41	12:22	16:23	19:45	21:25
20	Бараз кюн	03:03	04:42	12:22	16:22	19:44	21:24
21	Орта кюн	03:04	04:43	12:22	16:22	19:43	21:23
22	Байрым кюн	03:06	04:44	12:23	16:22	19:42	21:22
23	Шабат кюн	03:07	04:45	12:23	16:22	19:42	21:22
24	Ыйых кюн	03:09	04:46	12:23	16:22	19:41	21:21
25	Баш кюн	03:10	04:47	12:23	16:21	19:40	21:20
26	Геуюрге кюн	03:12	04:48	12:23	16:21	19:39	21:19
27	Бараз кюн	03:13	04:49	12:23	16:20	19:38	21:18
28	Орта кюн	03:15	04:50	12:23	16:20	19:36	09:16
29	Байрым кюн	03:16	04:51	12:23	16:20	19:35	21:15
30	Шабат кюн	03:18	04:52	12:22	16:19	19:34	21:14
31	Ыйых кюн	03:19	04:53	12:22	16:19	19:33	21:13

КыМР-ни Муслиманларыны дин управлениясы.

УФСИН

Саулуккылу жашауну сайларгга кёллендире

«Динамо» битеуроссей физкультура-спорт обществону 100-жыллыгына жораланып, КыМР-де УФСИН-ни 4-чю номерли тюзетиучю колониясында турган тишируула бла тюбешиу болганды. Аны мураты – саулуккылу жашауну бардырыгга эмда спорт бла кюреширге кёллендириуду, «Динамо» спорт обществону даражасын кётюрюуду.

Тюбешиуге КыМР-ни Парламентини Председателини орунбасары, Олимпиада оюнланы чемпиону Мурат Карданов, КыМР-ни Парламентини Жамауат кюрккыуусулук эмда кор-

рупциягга кыажу кюреш жаны бла комитетини, Спорт эмда туризм жаны бла комитетини председателиери Михаил Кривко бла Арсен Барагунов, «Динамо» обществону таматасы, Россейни сыйлы тренери Залим Гаданов да чакырылган эдиле.

Бек алгга КыМР-де УФСИН-ни таматасы Аслан Лихов кыонакылары колонияда болум бла шагырейлендиргенди, тишируула ишлеген тигиу цехге да элтип кёргозтгенди.

Кыонакыла кыуру кыоллары бла келмегендиле, тюрлю-тюрлю спорт керекле келтиргендиле.

Эришиуле болгандыла

Бу кюнледе УФСИН-ни учрежденияларында кыуллук этгенлени араларында илишан атыудан эришиуле болгандыла. Алагга онеки команда кыатышханды. Эсеплеге кёре, управленияны командасы алгга чыкканды. Экинчи жерге 1-чи номерли СИЗО-да кыуллук этгенле, ючюнчюге да 4-чю номерли тюзетиучю колонияда ишлегенле чыккандыла.

Энчи эришиуледе эр кишилени араларында ич ишлени капитаны Тимур Бесланеев хорлаганды. Махтаулыккыну экинчи тапкасы ич службаны полковниги Руслан Шериевге жетгенди, ючюнчю жерни ич службаны лейтенанты Казбек Лихов алганды.

Тишируулары араларында тизмени

бек башына ич службаны капитаны Аталаны Айшат чыкканды. Аны ызындан а ич службаны прапорщиги Амина Губжокова, дагыда ич службаны капитаны Елена Босанова баргандыла.

Энчи кыаумдан кыуралган команданы санында болганладан энчи эсепде эришиуледе биринчи жерге Махмуд Бештоев, экинчиге Рустам Дзамихов, ючюнчюге да Казбек Урусов тийишли болгандыла.

Хорлаганлагга кубокла, дипломла, майдалла да берилгендиле.

КыМР-де УФСИН-ни билдириулерине кёре **ХОЛАЛАНЫ Марзият** хазырлаганды.

Билдирю

Хурметли жамауат!

Бу кюнледе Нальчикде телебашняны темир конструкцияларын бояу ишле барадыла. РТРС-ни Кыабарты-Малкярда бөлүмюндөн сөлөшип, адамлагга машиналарыггыны

башняны тюбюнде кыоймагыз деп тилейдиле. Ол тийреледе юйлени иелери да бу иш барган кезиуде аберилерин плёнка бла жапсала иги боллуккыду. Тергеуге кёре ишле 30 июльга дери барлыккыдыла.

ТУРИЗМ

Эм бийик багъа –
Къабарты-Малкъаргъа

«Жемчужина Кавказа» круиз поезд Нальчикни вокзалына онунчу кере келеди. Бу жол туристле бла бирге бизде къонакъда Росейли темир жолланы (РЖД) пассажир поездле жаны бла департаментини башчысыны биринчи орунбасары Елена Ракова да болганды, деп билдиреди республиканы Курортла эм туризм министрствосуну жамауат эм асламлы информация органла бла байламлыкъла жюрютюу жаны бла бёлюмюню таматасы Ольга Погребняк.

- Темир жол туризмни айнытыу бла РЖД эки жылны кюрешеди, быйыл бизни пакетибизде отуз продукт барды, аланы арасында «Жемчужина Кавказа» майны аллындан башлап сентябрьни ахырына дери хар ыйыкъдан жюрюген жангыз круиз турду. Андан сора да, «чарлада къонакъ юй» форматны айнытабыз, муратыбыз кыралны хар регионун кёргюзтюргеди, арта инсан

алагъа юйюрю неда шухлары бла бирненча кюннге солургъа къайтырча. Бир ыйыкъны ичинде Кавказны субъектлерини кёбюсюн кёрген ол, керти да, заукулду, - дегенди Елена Ракова.

Проект дайым жангыртылганлай, игилендирилгенлей турады. Хар жолучулукъдан сора жумушларына качестволарына багъа бичиледи, адамла болгъан жерлеринде нени жаратханларына, аланы сезимлерине къралады.

КъМР-ни Курортла эм туризм министрствосу РЖД-ны келечилерине республика бла шагъырейлениу туркъураганды, къонакъланы биргелерине ведомствону башчысы Мурат Шогенцуков да барганды. Ишчи жолучулукъну кезиунде ала байламлыкъла жюрютюрге, болгъан маршрутха «Шато-Эркен» къаланы, «Асыл-Суу» чабакъ мюлкню, «Гедуко» дарман сууланы къошаргъа келишгендиле.

Елена Ракова белгилегенича, турист-

лени сайлауларына кере Шимал Кавказны регионларыны араларында эм бийик рейтинг Къабарты-Малкъардады. Экскурсия программасына, транспорт жумушла бла жалчытыугъа да эм бийик беш балл жангыз анга салыннганды. Уллу ыразылыкъларын ала гидле Дарья Фроловагъа, Виолетта Тихоновагъа бла Максим Пушкаревгъа билдиргендиле.

Круиз поездлени кюнлери энчи халда тохташдырыладыла, хар шахарда ала

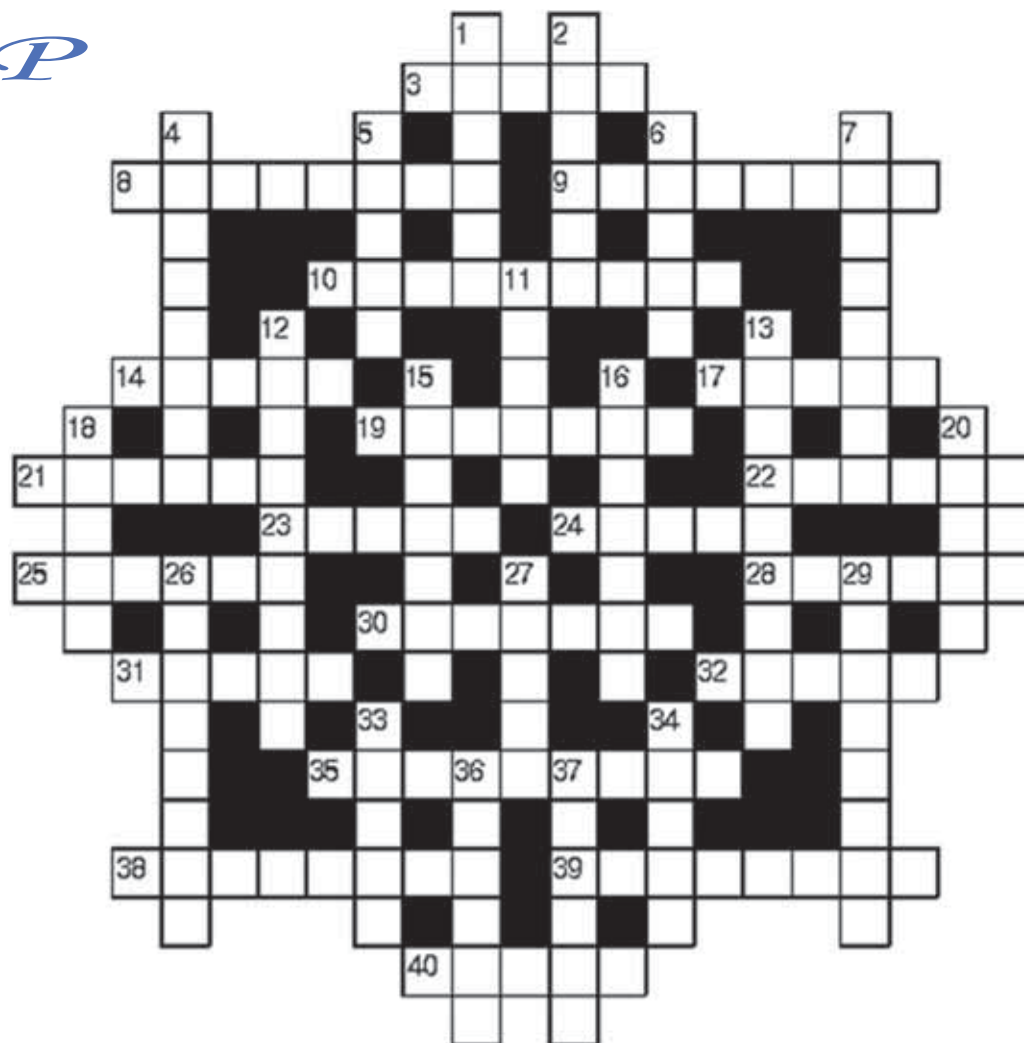
5-9 сагъат турадыла. Вагонла 70 процентге толадыла, адамла аланы эм ырахатларын сайлайдыла. «Жемчужина Кавказа» барысындан да узун эм хар заманда да къралыучу турду. Келир жыл анга башха республиканы къошар мурат барды. Бизге ол Майкопдан быйыл 22 рейс этерикди. Регионубузгъа аны бла 5 мингге жууукъ турист келлиги сакъланады.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 3. Жигит. 8. Атны солургъа алай этип бошлайдыла. 9. Жукъуну шуху. 10. Алда баргъанла. 14. Халкъланы жокъ этген ауруу. 17. Эт бишген суу. 19. Къышха алай да айтадыла. 21. Адамны, затны къатына барыу. 22. Оноу этерча даража. 23. Сокъур чычхан. 24. Женгиллик этиу. 25. Ханс. 28. Жазыу заман. 30. Эртте уучула кийген аякъ кийим. 31. Кюч. 32. Къумач кесекчик. 35. Сёзюн ангылатмай, жарты сёлешу. 38. Ауур зат ауса, аллай таууш этеди. 39. Бек иги, аламат. 40. Гитче гыржынчыкъ.

ЁРЕСИНЕ: 1. Аджарияны ара шахары. 2. Отдан мыдых алырча керек. 4. Бек тынч, къыйналмай этилген иш. 5. Къяда ёсген терекчик. 6. Окопла. 7. Узун сабаклы гюл. 11. Агъачда оюу. 12. Сёлешип, бир затха келишиу. 13. Ол тюше, жанынга къайгырыу келеди. 15. Жумушакъ кюмюш бетли металл. 16. Шош олтуруу. 18. От болгъан жерде ол да болады. 20. Гыржынны айраннга ууакъ этип хазырланылгъан аш. 26. Игиликге жууап. 27. Аны бир бирге айтдырадыла. 29. Нени да сагъыш этип этген адам. 33. Аз да, кёп да болмай, кереклиси тенгли. 34. Уллу чёгюч. 36. Къар тюбюнде кыр-тиш. 37. Уллу таулу ит.

ГАЗЕТНИ 74-ЧЮ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 1. Оракъ. 2. Алан. 4. Акъыл. 6. Нарт. 11. Азамат. 13. Тамал. 14. Шаптал. 16. Къалауур. 19. Шынкъарт. 26. Орман. 28. Жау. 30. Малчы. 31. Акъылман. 32. Жемтала. 35. Айныу. 36. Къую. 37. Къуран. 44. Азатлыкъ. 47. Лакъырда. 51. Саният. 52. Къалакъ. 54. Жантау. 55. Ирик. 56. Къала. 57. Арпа. 58. Март.

ЁРЕСИНЕ: 1. Орам. 3. Ант. 5. Къул. 7. Тала. 8. Бала. 9. Омар. 10. Шаркъ. 12. Азау. 15. Тёре. 17. Уят. 8. Рум. 19. Шам. 20. Нал. 21. Улоу. 22. Азыкъ. 23. Жайгыгыу. 24. Хамакур. 25. Къарасуу. 27. Ораза. 29. Алеут. 33. Сант. 34. Анкъа. 38. Тал. 39. Къакъ. 40. Жол. 41. Чыкъ. 42. Азан. 43. Адет. 45. Таякъ. 46. Тула. 48. Ыран. 49. Ясли. 50. Гурт. 52. Къыл. 53. Къар.

Право

Ахчагъызны
бир кесеги
къайтарыллыкъды

Файдасына налог төлеген хар росейли спорт клубха жюрюгени ючюн кьоратхан ахчасыны бир кесегин къайтараллыкъды, деп билдиредиле республиканы Спорт министрствосундан.

Сёз ючюн, сиз бир жылгъа фитнесге неда тренажер залгъа барыу ючюн 120 минг сомгъа дери кьоратхан эсегиз, андан 13 процентин – 15600 сомну къайтарыргъа боллукъсуз. Аны ючюн налог төлениучю кезиу бошалгъанчы сизни иш бла жалчытыуу организациягъа заявление жазаргъа керексиз, анга кере хакъыгъыздан болжаллы халда (вычет төленип бошалгъынчы) 13 процентни тыярыкъ туююлдуле.

Экинчиден, кесигиз налог декларацияны берирге боллукъсуз (3-НДФЛ форма). Бу амалны хайырлансагъыз, физкультура-саулукъну кючлеу организациягъа жюрюгенигизни юсюнден келишимни копиясы, касса чек бла ахча келирча банк счётну реквизитлерин да берирге керекди.

Спорт вычетни жангызда кесигизге угъай, сабийлеригизге да алыргъа боллукъсуз, аны ючюн жыйгъан документлеригизге ала туугъанларында берилген шагъатлыкъ къагъытланы да къошаргъа тюшерикди. Сабий ючюн вычетни эм уллу ёлчеми 6500 сомду.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кульчаланы Зульфия - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Ахматланы Люоза (1,2-чи бетле), Геляланы Валя (3,4,10-чу бетле), Зезаланы Лида (9, 11,12-чи бетле), корректорла.

Тиражы 1437 экз. Заказ № 1335
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru